

HEEL DE MENS

HET SOCIALISME VAN DE SP

**EERSTE CONCEPTTEKST VAN 22 OKTOBER 2022,
ALS AFTRAP VOOR DE DISCUSSIE IN DE PARTIJ**

---

*Blijf niet mokkend aan de kant staan
Stel een daad en toon je moed
Laat je woede hand in hand gaan
Met het goede dat je doet*

Uit het lied 'Een mens is meer'.

INLEIDING

Mensen zijn sociale wezens. We leven samen en ontwikkelen onszelf in samenwerking met anderen: we hebben elkaar nodig. Die overtuiging is voor ons leidend: voor de inrichting van de samenleving, de omgang met anderen en met onze omgeving. Ons doel is de ontwikkeling van heel de mens, die samen met anderen de eigen toekomst kan bepalen. Op basis van gedeelde waarden en belangen. In dit beginselprogramma laten we zien wat ons socialisme is – en hoe we dat in de praktijk brengen.

Voor ons is socialisme geen blauwdruk of heilsprofetie, die volstaat met de belofte dat het vanzelf beter zal worden. Ons socialisme is gebaseerd op concrete analyses en praktische ervaringen. Het biedt perspectief voor de toekomst, maar heeft hier en nu betekenis. Wij laten ons leiden door de menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Deze waarden hebben zich door de geschiedenis heen ontwikkeld en zijn nog altijd essentieel voor de beschaving en voor de vooruitgang.

---

1 ONZE WAARDEN

De waarden van menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit vormen, samen met onze maatschappijkritiek, ons socialisme. Dit is de meetlat waarmee wij de ontwikkelingen beoordelen en alternatieven maken. Wat negatief uitvalt langs deze meetlat bestrijden we en wat positief is bevorderen we.

Menselijke waardigheid

Menselijke waardigheid veronderstelt het respect voor ieder mens – waar ook ter wereld – en voor de toekomst van onze kinderen. Daarbij stellen we de belangen van mensen en van de aarde boven de markten en het kapitaal: voor een samenleving die bestaanszekerheid biedt voor elk mens en die iedereen de mogelijkheid geeft om mee te doen en mee te beslissen. De kans voor eenieder om in vrijheid – te midden van anderen en met respect voor alles wat leeft – het eigen geluk na te streven.

Gelijkwaardigheid

De fundamentele erkenning dat alle mensen gelijkwaardig zijn is de basis voor een beschaafde samenleving: de ene mens is nooit méér dan de andere. Gelijkwaardigheid vereist een brede tolerantie in de samenleving en de afwezigheid van alle vormen van achterstelling en discriminatie. De toegang tot wat nodig is om een toekomst op te bouwen: de zekerheid van zorg en van onderwijs; wonen en werk; kennis en cultuur; alles wat vereist is om iedereen een kans te geven op een menswaardig bestaan.

Solidariteit

Mensen zijn gelijkwaardig maar we zijn zeker niet gelijk, want het vertrekpunt en de mogelijkheden van de één zijn beter dan die van de ander. Daarom moeten we ook de solidariteit tussen mensen organiseren; alleen zo kunnen we onze samenleving verder brengen. Solidariteit staat niet alleen centraal in onze analyses en in onze alternatieven, maar ook in onze politieke praktijk. Waarin we mensen met verschillende achtergronden organiseren op basis van hun gedeelde waarden en belangen.

DE TAKEN VAN DE SP

Wij zetten ons in voor de waardigheid van ieder mens – en verzetten ons tegen alle discriminatie en onderdrukking.

Wij komen in actie voor de gelijkwaardigheid van mensen – en bestrijden de egoïstische mentaliteit van ‘ieder voor zich’.

Wij organiseren onderlinge solidariteit – en accepteren niet dat de belangen van het kapitaal belangrijker zijn dan mensen.

Wij willen een samenleving waarin menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit mogelijk worden. Dat kan niet als we ons overleveren aan de markt en evenmin als we alles overlaten aan de overheid. Echte verandering komt pas als we mensen organiseren en zij de toekomst in eigen hand nemen. We emanciperen onszelf, als we samen onrecht bestrijden en verbeteringen mogelijk maken. We bevorderen bovendien de gemeenschapszin, als we samen met anderen in actie komen.

In een wereld waarin de belangen van het kapitaal domineren, staan menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit onder druk. Door onze kapitalismekritiek en de georganiseerde strijd met en onder de mensen bouwen we aan een samenleving waarin we deze waarden wél in de praktijk kunnen brengen. Om dit te bereiken stellen we voor onszelf deze taken vast:

- 1 Het leveren van fundamentele kritiek op het kapitalisme en de gevolgen voor de mens en de aarde;*
- 2 Het aandragen van en strijd voeren voor onze alternatieven, op de korte en de langere termijn;*
- 3 Samenwerken met iedereen die onze waarden onderschrijft, hier en overal elders in de wereld.*

Het kapitalisme is in crisis en het stort ons telkens weer in nieuwe noodsituaties: crisissen in de economie, polarisatie in de samenleving en uitputting van de aarde. Steeds meer mensen komen tot het inzicht dat de huidige economie niet werkt. Wij nodigen iedereen uit om samen met ons te werken aan sociale alternatieven en te bouwen aan een sociale beweging. Omdat wij beseffen dat de toekomst niet is aan de egoïstische en berekenende mens, die vooral aan zichzelf denkt. Wij zien dat de toekomst is aan heel de mens, die zichzelf ontwikkelt en de eigen creativiteit aanwendt voor anderen en voor de wereld.

---

2 ONZE KRITIEK

Dankzij het kapitalisme groeit de tweedeling tussen mensen en worden natuur en milieu bedreigd. In het kapitalisme heeft de democratie over grote delen van de economie niets te zeggen. Mensen die wel aan de touwtjes trekken hebben heel andere belangen dan de rest van de bevolking. De zeggenschap over ons werk en inkomen, onze woningen, onze zorg, onze energie, de grond en de natuur en andere onderdelen van de economie ligt vooral bij de aandeelhouders en bij de kapitaalbezitters. Kortetermijnwinsten voor enkelen worden boven het welzijn van alle mensen en boven de toekomst van de aarde gesteld.

DE MORAAAL VAN HET KAPITAAL

Het kapitalisme doet een beroep op de hebzucht en bevordert het egoïsme: het vergroot de tegenstellingen tussen mensen. In de kapitalistische economie worden mensen vooral gezien als middelen om geld mee te verdienen. Een mens is geen product, maar een medemens, met wie we samenleven. Het kapitalisme exploiteert ook de aarde: de natuur werd een hulpmiddel, dat we uitputten om winsten te maken. De aarde is ons thuis, waar we goed mee moeten omgaan en dat we moeten doorgeven.

Het kapitalisme heeft ook de omgang van mensen met elkaar veranderd. Het idee dat we vooral moeten zorgen voor onze eigen belangen werd steeds sterker en de overtuiging dat we samen verantwoordelijk zijn voor de wereld is verzwakt. De moraal van het kapitaal heeft ook de gemeenschapszin en het vertrouwen van mensen in elkaar aangetast. Concurrentie en polarisatie tussen mensen hebben bovendien omstandigheden geschapen waarin discriminatie en racisme meer kans kregen.

De moraal van het kapitaal dreigt ook de toekomst te dicteren. Ontwikkelingen die het leven van mensen kunnen verbeteren, of de samenwerking tussen mensen kunnen vergroten, raken steeds meer gefrustreerd door de belangen van het kapitaal. De digitale revolutie begon hoopvol, maar werd gekaapt door een handvol technologiebedrijven, die digitale diensten omvormden tot roofovmachines van persoonsgegevens, met enorme gevolgen voor de informatievoorziening en voor het vrije publieke debat.

DE DEMOCRATIE WERD GEGIJZELD

Na de Tweede Wereldoorlog organiseerden we in ons land een welvaartsstaat, met een minimum aan publieke voorzieningen en sociale zekerheid voor iedereen. Een poging om de scherpste randen van de tweedeling en de uitbuiting van mensen door het kapitaal af te schaven. Door een verdere globalisering van de economie onttrok het kapitaal zich echter aan de democratische controle. Het bewoog zich voortaan vrij over de wereld en legde daarbij de nationale democratieën de eigen wil op.

Politici sloten hun ogen voor dit probleem en gaven alle ruimte aan de multinationals, die de democratie in een gijzeling namen. Met toenemende ongelijkheid en sociale conflicten tot gevolg. De economie groeide, maar de inkomens bleven achter. Onder het mom van 'meer markt en eigen verantwoordelijkheid' werden voorzieningen en zekerheden afgebroken. Nieuwe generaties verloren het vertrouwen dat zij het beter kunnen krijgen en een grote groep mensen zag dat de politiek er niet voor hen was.

De toenemende ongelijkheid tussen mensen en de dreigende uitputting van de aarde laten zien dat de macht van het kapitaal de grens heeft bereikt van wat de mensen en de wereld kunnen dragen. De gijzeling van onze democratie door het kapitaal kan niet stoppen door het beleid wat bij te schaven: daarvoor is een fundamentele verandering nodig van de verhoudingen tussen economie en democratie, waarin niet de waarden en belangen van de markten maar die van mensen voorop komen te staan.

EEN ANDERE WERELD IS MOGELIJK

Teveel politici geloofden in de neoliberale belofte dat de vrije markten ook zouden leiden tot vrijere samenlevingen, maar dat bleek een sprookje. De globalisering van de economie heeft de democratieën ondermijnd en ons veel zekerheden afgenomen. Ieder mens werd verantwoordelijk voor het eigen succes – en daarmee schuldig aan de eigen problemen. Ons werd verteld dat gemeenschapszin achterhaald was en solidariteit iets van het verleden. Nu blijkt dat we elkaar toch hard nodig hebben.

De economie moet ten dienste staan van mensen in plaats van andersom. De globalisering hoeft niet te leiden tot uitputting van hulpbronnen en uitbuiting van werkers, maar kan juist de samenwerking tussen mensen bevorderen. De strijd voor een rechtvaardig klimaatbeleid en tegen de tweedeling zijn twee kanten van dezelfde medaille: het verzet overal in de wereld tegen de uitputting van de aarde gaat samen met een sociale strijd, voor alternatieven die de belangen dienen van mensen.

De toenemende tweedeling is geen natuurwet, maar het gevolg van politieke keuzes. Het is geen economische noodzaak dat de armen steeds armer worden en de verschillen almaar groter. We hoeven niet te accepteren dat de meest vermogenden ter wereld onze natuurlijke rijkdom steeds verder uitputten. Door sociale strijd en technologische ontwikkeling is het leven van mensen eeuwenlang beter geworden. Alle middelen zijn voorhanden om ook nu met elkaar een andere wereld mogelijk te maken.

---

3 ONS VOORUITZICHT

EEN DEMOCRATISCHE OMWENTELING

Niet markten, maar mensen

Wij willen een samenleving die is gebaseerd op menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. De huidige economie ondergraaft deze waarden, daarom moeten we die drastisch democratiseren. Dat is bovendien eerlijker, omdat de vorming van kapitaal het gevolg is van het werk van mensen. Deze omwenteling gaat niet vanzelf, maar vraagt ieders inzet. Mensen zijn meer dan hun afkomst, sekse, kleur of religie. Socialisten maken klasse-analyses en gaan uit van de bezits- en machtsverhoudingen. Wij organiseren mensen steeds rondom gedeelde belangen: zo versterken we ook de gemeenschapszin.

Om menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit te waarborgen is eerst een democratische omwenteling nodig. Zo zorgen we ervoor dat niet langer markten, maar mensen het voor het zeggen hebben. Door invoering van marktwerking zijn gemeenschappelijke voorzieningen in handen gekomen van op winst beluste bedrijven en is de democratische zeggenschap verdwenen. Publieke diensten werden vooral gezien als kosten, maar ze zijn een investering – in onszelf en in onze toekomst.

Marktwerking in de publieke sector leidde tot een verstikkende bureaucratie en tot bestuurders die niet de belangen dienen van mensen. Zeggenschap moet er komen voor de professionals en voor de gebruikers. In woningcorporaties moeten de huurders het voor het zeggen krijgen; in de zorg de zorgverleners en in het onderwijs de onderwijsgeevenden. Wij zien mensen niet als consumenten, die keuzes maken voor zichzelf: we zijn immers gezamenlijk verantwoordelijk voor de gehele samenleving.

Een democratische economie

Private rijkdom gaat hand in hand met publieke armoede. In de kapitalistische economie vloeien de winsten naar de bezitters, maar wordt de rekening betaald door de mensen. Bijvoorbeeld als bedrijven ‘gered’ moeten worden, omdat ze zo belangrijk zijn voor de economie. Wat niet failliet mag gaan hoort niet op de markt. Dat geldt voor alle publieke voorzieningen: voor zorg en onderwijs; voor energievoorziening en openbaar vervoer; voor volkshuisvesting en banken en andere essentiële diensten.

De democratie stopt niet op de beurs of in het bedrijf. Door de bepalende invloed van de economie op de kwaliteit van het leven is ook democratische zeggenschap over de economie van groot belang. Dat vereist een verandering van de verhoudingen in de economie, o.a. door uitbreiding van de zeggenschap van mensen. Dat kan door belastingen en wetten, maar vooral door werknemers een stem te geven in strategische beslissingen en de winsten ten goede te laten komen aan hen die het werk doen.

Nieuwe technologische ontwikkelingen horen de belangen te dienen van mensen. Digitaal geld en digitale diensten die raken aan het algemeen belang, moeten ook altijd in publieke handen zijn. Bij de overheid, in het onderwijs – en overal elders. De digitale revolutie moet een sociale revolutie worden: techniek, algoritmes en dataverzameling kunnen worden ingezet voor het bevorderen van democratie en emancipatie; van gezondheid en ontwikkeling; van mensenrechten en het vrije publieke debat.

LEIDRADEN VOOR ONZE PARTIJ

Analyses, alternatieven, acties

De SP is altijd een bondgenoot van mensen. Wij zijn niet opgericht om andere mensen de les te lezen, maar willen gezamenlijk met anderen onze idealen in de praktijk brengen. Niet alleen in verkiezingstijd – maar het hele jaar door. Dat doen we door steeds actief te zijn met en onder de mensen. Deze bijzondere manier van politiek bedrijven is gebaseerd op de ervaringen die SP-leden sinds de oprichting van de partij in 1972 hebben opgedaan. Die concrete en praktische ervaringen zullen ook in de toekomst leidend blijven voor ons socialisme. Zij zorgen ervoor dat wij onszelf kunnen blijven vernieuwen.

De SP is overal actief waar mensen zich organiseren en in actie komen om de menselijke waardigheid, de gelijkwaardigheid en de solidariteit te bevorderen: in de buurt en op het werk; in het parlement en in het bestuur – en overal elders in de wereld. We zijn één partij, ongeacht de manier waarop mensen actief zijn. In het parlement, in onze hulpdiensten of met acties op straat. Dankzij de ‘solidariteitsregeling’ investeren onze politici in de eigen partij en zijn we niet afhankelijk van lobby en sponsors.

Om onze bestuurders en volksvertegenwoordigers in staat te stellen om de fundamentele veranderingen mogelijk te maken die wij voorstaan, is het ook nodig om mensen te organiseren en steeds veranderingen af te dwingen. Door dit voeren van politiek binnen én buiten het parlement betrekken we mensen. Met ons activisme steunen we de emancipatie van mensen en bestrijden we de polarisatie. Deze drie-eenheid van analyses, alternatieven en acties vormt steeds de kracht van onze partij.

Verandering is onvermijdelijk

Socialisten zijn altijd internationalisten: ook wereldwijd zetten wij ons in voor menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Onze inzet lokaal en nationaal is steeds verbonden met de strijd van mensen elders. Overal ter wereld steunen we mensen en organisaties die in actie willen komen tegen onrecht. We komen in verzet tegen de armoede, discriminatie, oorlog en andere vormen van geweld. In plaats van de huidige conflicten tussen machtsblokken willen we een internationale rechtsorde, onder leiding van de VN. Vluchtelingen vangen we op, dat is solidariteit. Migratie reguleren we, om uitbuiting te voorkomen.

Het kapitalisme heeft de grens bereikt van wat de bevolking en de wereld kunnen verdragen. De groeiende tweedeling tussen mensen en de toenemende uitputting van de aarde hebben een sociaal alternatief onvermijdelijk gemaakt. Samenlevingen zijn voortdurend in beweging en veranderingen gaan steeds sneller. Daardoor groeien ook de mogelijkheden om misstanden aan te pakken en de machtsverhoudingen te doorbreken. Niet langer kan het kapitaal, maar moeten mensen de toekomst bepalen.

Wij laten ons niet langer gijzelen door de multinationals en niet meer dicteren door de overheidsbureaucratie. Onze democratie en onze toekomst zijn veel te belangrijk om aan anderen over te laten. Hoe die toekomst eruit komt te zien hebben we zelf in de hand, als we ons verenigen en verbeteringen durven afdwingen. Wij organiseren mensen die in actie willen komen en bouwen aan een nieuwe sociale beweging. Voor een toekomst die ons de voorwaarden biedt voor de ontwikkeling van heel de mens.

SP.

